

Tomáš Švéda

Tomáš Švéda se narodil 12. prosince 1947 v Praze, kde v letech 1963-1967 absolvoval Střední odbornou školu výtvarnou a poté 1967-1973 Akademii výtvarných umění, ateliér profesora Aloise Fišárka. Po ukončení studia se živil pedagogickou činností na Středním odborném učilišti polygrafickém v Praze (1974-1987) a také ilustracemi pro Státní pedagogické nakladatelství a nakladatelství Práce v Praze (1976-1980). Od sedmdesátých let pracuje rovněž jako restaurátor. Do kontextu českého umění vstoupil již svou závěrečnou prací na AVU, ilustracemi ke knize Vladislava Vančury Pole orná a válečná. Důležité z pohledu autorovy tvorby – vedle úzkého vztahu k českému modernímu umění – se staly jeho studijní cesty do zahraničí, zejména do Německa, Belgie a Holandska (1969) kde se mimo jiné seznámil i s dílem J. Vermeera, anebo do Španělska (1988), kde pro sebe v madridském Pradu objevil Velázquez. V roce 1988 se také stal zakládajícím členem volného uměleckého seskupení 12/15 Pozdě, ale přece. V průběhu devadesátých let prošla jeho tvorba řadou samostatných výstav. U příležitosti umělcova životního jubilea (1997) pak vydala galerie Gema art v Praze obsáhlou publikaci-katalog s hodnocením celého jeho předchozího díla.

Od roku 1996 je Tomáš Švéda řádným členem S.V.U. Mánes. Po roce 2000 stále častěji žije a působí v Malíkově na jindřichohradecku, kde získal vlastní dům. Následně proběhla i první samostatná výstava jeho tvorby v zahraničí (2002 – Fraters, Rakousko) a posléze i rozsáhlá retrospektivní výstava maleb a kreseb v zlínské krajské galerii (reprízy v Galerii Brno a GU Karlovy Vary) doprovázená obsáhlým katalogem. Dílo Tomáše Švédy je zastoupeno v četných významných galeriích i soukromých sbírkách. Např. v NG Praha, v ČMVU v Praze, v KGVU ve Zlíně či GU v Karlových Varech.

Pražský rodák Tomáš Švéda již téměř deset let převážně žije a působí v malé pohraniční obci Malíkov u Jindřichova Hradce. Z úzkého kontaktu s tamní venkovskou krajinou a přírodou v poslední době vzešla řada jeho pozoruhodných obrazových kompozic, kreseb i objektů, které jsou nyní v užším výběru představeny v galerii Magna. Autorova tvorba má ovšem své hlubší bytostné kořeny a od svých počátků v polovině sedmdesátých let až po práce současné představuje – i přes nezbytné formální proměny v čase – zcela jedinečný, vnitřně nedělitelný integrální celek. Už pokus o pojmenování jednotlivých jeho kompozic a cyklů maleb naráží na obtíže, jež umělec vesměs překonává nalézáním poetických či psychologizujících, časoprostorovým tématům otevřených slovních ekvivalentů. Víceméně abstraktní, krystalicky jasně formované umělecké vize, ve které se počínáje druhou polovinou osmdesátých let jeho původně figurativní malířský a kreslířský projev postupně transformoval, je na jedné straně určován bezprostředními vizuálně-emočními hodnotami malířského podobnosti (sršící kameny), anebo stále čteněji jejich otevřeností psychosféře a také přímo veřejnému prostoru, jako je tomu ostatně nejnověji u „obrazové“ instalace Doteky a míjení, jejíž pojmenování figuruje i v názvu této výstavy.

Výtvarná podobnost Tomáše Švédy se sice odvíjí v senzualní rovině, ne však nekoncepčně, ale poetickým kladením otázek – na bázi otevřenosti jevům a dějům přirozeného světa a přírody. Hodnotou díla se tak stává jeho dynamika či dynamika života s jeho permanentně probíhající vnitřní proměnou. Zásadní strukturální transformace tohoto typu se odehrávají i v autorově současné tvorbě. Malířské a kresebné hodnoty jeho psychologizujících krajinných vizí se úžeji než kdykoli předtím vzájemně propojují a robustnost kompozic předchozích období je relativizována soustavným narušováním a rozpouštěním materiálních aspektů malby světlem, což zvýrazňuje její existenciální dimenzi. Po cyklech obrazů a kreseb s „břehy, kameny či sršícími kameny“, tak v jeho nejsoučasnějších pracích zaujímají důležité místo i jevy, které otevírají téma pozemského dění v jeho kosmických souvislostech. I to co u něho bývalo „sevěno v prostoru“, se nyní nezřídka ocitá v konfrontaci s nekonečným vesmírných horizontů. Vedle rozměrem nevelkých i zcela subtilních, dynamicky,

v gestické malířské dikci formovaných kompozic, jako jsou některé jeho malby na papíře nebo plátna z cyklu Sršící kameny, se však v rámci tohoto pojetí již prosazují také rozměrné – monumentálně citěné – jednotlivé i vícedílné obrazové kompozice. Přestože jsou v souladu se svým rozměrem utvářeny v pevněji vymezené formě, podléhají v zásadě obdobnému principu prostorové otevřenosti, jako jejich bezprostřednější maloformátové, spontánněji vytvářené protějšky.

Otevřený umělecký tvar, který autor svým viděním, bezprostředním prožitkem světa přírody, vyjevuje, jakoby v sobě zahrnoval i obecnější či širší časoprostorové aspekty života spjaté s vyšším řádem světa. Vyznařují hlavně z rozměrných, méně dramaticky pojatých kompozic, u nichž se „hladiny-horizonty“ jeho předchozích obrazů vesměs podstatně snižují a uvolňují prostor vesmírné nekonečnosti s jejími „světelnými hvězdnými signály“. Nejvýrazněji se však v jeho nejnovější tvorbě prosazuje atmosféra jakési existenciální nejistoty. Jde -řčeno slovy Tomáše Švédy – o „nemožnost doteku“, tedy plnějšího úchytu v řádu přirozeného světa, který již není k dohlédnutí a pokud lze jeho téma otevírat, tak spíše verbálním diskurzem, pakliže prožívat, tak pouze neveřejně, v řádu srdce či duše, skrze přírodu a potažmo uměním. Dokladem této proměny autorova projevu jsou v jiskřivě kresebné dikci koncipované, dynamické obrazové kompozice. Značná radikalizace současného malířského pojetí Tomáše Švédy je však bezpochyby i výrazem jeho úsilí, které směřuje ke konstituci pádnější a účinnější výtvarné formy – k bezprostřednější komunikaci s vnímatelem; což signalizuje jednak větší otevřenost jeho prací veřejnému prostoru (viz objekty a prostorové instalace), ale i jejich narůstající věcnost a až explozivní dynamika. A to způsobem, který svědčí o jeho nebyvalé tvůrčí jistotě, o jeho narůstajícím malířském sebevědomím, jež ho nezřídka vede až k zásadnímu omezení jemu bytostně vlastních „malířsko-kresebných“ výrazových dispozic a tím i k maximálnímu zvěcnění jeho „tradičních“ uměleckých vizí, k jejich zásadní dynamizaci a potažmo až tvarové „atomizaci“ či tříštivosti“, až k jakémusi odvážnému pokusu o průnik na hranu vlastního uměleckého bytí.

Ludvík Ševeček

Galerie Magna, Bieblova 3, 702 00 Ostrava / výstava potrvá od 12.5. do 16.6.2010

Tento projekt je realizován za finanční podpory statutárního města Ostravy a Městského obvodu Moravská Ostrava a Přívoz

Kresba, 2009, pastel, 35 x 27 cm